

O osobách a nenarozených

Daniel Jirkovský

Kontakt: Dan.jirk@email.cz

2. LF UK

V diskusi o morální přípustnosti interrupce existuje bezpočet různých argumentů od jejích zastánců i odpůrců. Jestli však nějaká oblast diskuse zůstává zvláště relevantní – a to nejen v akademických, ale i politických kruzích – týká se pak morálního statusu plodu. Jedná se o pouhý bezvýznamný shluk buněk, či morální ekvivalent dospělého člověka?

Klíčová slova: Nenarození, osoba, interrupce

Úvod

Tato práce má za cíl prozkoumat, zda jsou nenarození *osobami* s právem na život. Termínem *nenarození* zde budu označovat všechny fáze vývoje lidského jednotlivce od zygoty až po vlastní porod. Jelikož prezentovat komplexní argument o biologickém lidství nenarozených není účelem této práce, budu je pouze předpokládat s odkazem na vědecký konsensus (např. Jacobs, 2022)

RELEVANCE DISKUSE

I pokud přijmeme, že nenarození jsou živými zástupci rodu *homo sapiens*, tato skutečnost sama o sobě nemusí být morálně významná. Filosofka Mary Anne Warren argumentuje, že: „...morální společenství se skládá jen a pouze z osob, nikoliv jen a pouze z lidských bytostí.“ (Warren, 1973). Pokud bychom potkali dospělého zástupce mimozemské rasy nerozeznatelného od člověka mimo důkladné laboratorní vyšetření, asi stěží bychom mu upírali právo na život nám vlastní jen pro odlišný genom (a už vůbec bychom jeho druh nechovali pro konzumaci). Nevyplývá-li morální status z druhové příslušnosti, pak se bytí osobou nabízí jako vhodné alternativní kritérium. Klíčová se pak jeví otázka: „Co je to osoba?“

CO TVOŘÍ OSOBU?

Pokud chceme vymezit pojem „Osoba“, bylo by vhodné určit si jasná pravidla, která by měla jakákoliv navržená definice splňovat, aniž by se stala značně kontroverzní. Dle mého názoru je můžeme shrnout do tří bodů:

B1: Definice by měla zahrnovat všechny nekontroverzní případy osob – Vás a mě, novorozence, člověka v přechodném vegetativním stavu či závislého na přístroji funkčně nahrazujícím některý orgán, nám podobného zástupce mimozemské rasy atd.

B2: Definice by neměla zahrnovat nic, co do kategorie osob nekontroverzně nespadá – cihlu, smrk, krysu, lidskou spermii atd.

B3: Definice by neměla být zvolena arbitrárně, nýbrž by měla být nějak morálně relevantní.

Jako dobrý ilustrační případ špatné definice osoby nám poslouží tvrzení: „Osoba je organismus s tlukoucím srdcem.“ To selhává ve všech třech kategoriích – do kategorie osoby zařazuje zvířata jako krysy, vyčleňuje z ní lidské jedince na mimotělním oběhu a hranici určuje v morálně nerelevantním bodě (neboť proč by měl být pulsující orgán čímkoliv morálně významným?).

Rád bych nyní stručně probral tři definice, které se zdají v současném diskurzu být nejprominentnější.

ROZUMOVÉ SCHOPNOSTI

Jako nejpřirozenější definice se jeví: „Osoba je jedinec po dosažení určitých vyšších mentálních schopností“. Filosofka Mary Anne Warren ve svém díle předkládá výčet 5 takových schopností (Warren, 1973), filosof Michael Tooley dokonce 17 (Kuhse & Singer, 2013). Konkrétnější analýza vybraných schopností by přesahovala rozsah této práce, omezme se tedy na tři výše vytyčené body.

Definice jistě obstojí v B3, ovšem konflikt nastává mezi podmínkami B1 a B2 – mentální schopnosti musí být vymezeny tak, aby vyčlenily nejchytřejší zvíře (které je nekontroverzně méně hodnotné než novorozenec) a současně obsahovaly novorozence. Ovšem tento úkol se zdá nespílitelný (minimálně bez speciálního druhového odůvodnění, které ale podlamuje obecnost B1 i B3), jelikož kupříkladu prase patrně projevuje větší schopnosti v komunikaci, řešení problémů i dalších navržených kritériích. Sama Mary Anne Warren

v později vydaném doslovu ke svému článku přiznává: „Jednou z nejproblematičtějších námitek proti argumentu uvedenému v tomto článku je, že by se mohlo zdát, že ospravedlňuje nejen potraty, ale i infanticidu...pokud je můj argument správný, ani jedno neznačí zabití osoby.“ (Warren, 1973).

MOZKOVÁ AKTIVITA

Ve své knize *A Defense of Abortion* přichází David Boonin skrze komplexní argumentaci k závěru, že jedince činí hodnotným počátek funkce toho smyslového aparátu, který později ideálně povede k vyšším mentálním schopnostem (Boonin, 2003). U člověka by se jednalo o počátek organizované aktivity mozkové kůry mezi 25 a 32 týdnem těhotenství, u jiných druhů by se případně mohlo jednat o jiná ústrojí.

Argument ve své plné podobě rovněž obstává proti B3, tentokrát dokonce i proti B2 – je totiž jisté, že novorozenec má smyslový aparát potenciálně schopný vyšších mentálních funkcí, zatímco prase nikoliv. Naráží však v B1 na velmi specifické případy – představme si plod, který ještě před narozením upadl do přechodného kómatu, ze kterého se ovšem probere předvídatelně velmi krátce po narození. Nelze však u něj zatím hovořit o organizované aktivitě mozkové kůry (Boonin, 2003), nemělo by se tedy jednat o osobu hodnou ochrany. Ovšem intuitivně bychom vnímali zabití tohoto jedince jako o nic méně imorální než zabití novorozence, který do přechodného kómatu upadl krátce po narození. Pokud tato intuice není chybná, pak předložená definice selhává na B1.

ČLEN ROZUMNÉHO DRUHU

Filosof Trent Horn v návaznosti na tradici táhnoucí se již od 6. století od filosofa Boethia definuje osobu jako *člena racionálního druhu* (Horn, 2023). Na první pohled jasně tedy řeší body B1 a B2, neboť z bytí osobou vylučuje veškerou neživou přírodu i neracionální zvířata, a naopak do něj zahrnuje všechny lidi i případně jiné racionální druhy. Jako osoby identifikuje i člověka v permanentním vegetativním stavu a rovněž přirozeně ústí v morální hodnotu všech nenarozených již od početí – to však nestojí proti této definici ani v B1 ani v B2. Odůvodnění B3 se rovněž nemusí zdát intuitivně tak silné, ovšem hranice vymezující počátek organismu a tedy i potenciálu pro vyšší mentální funkce arbitrární není. Pokud tuto definici přijmeme, vyvstává následující argument:

př. 1	Osoby jako Vy a já mají právo na život
př. 2	Nenarození jsou osoby jako Vy a já
z:	Nenarození mají právo na život

ZÁVĚR

Z předešlé analýzy vyplývá jako jediná definice plně uspokojující zadané předpoklady ta závěrečná, tedy: „Osoba je člen racionálního druhu“. Jejího přijetí patrně plyne právo na život pro všechny nenarozené, ovšem ještě ne hluboká nemoralita interrupcí. Jejich zastánce by mohl buď navzdory možné kontroverznosti zpochybnit výchozí předpoklady, nebo navrhnout novou definici jim vyhovující, která by vyloučila některé nenarozené. Případně by se mohl soustředit na jiné prvky této rozsáhlé diskuse, jako např. tělesnou autonomii ženy.

CITOVANÁ LITERATURA

- Jacobs, S. (2022, August 5). I Asked Thousands of Biologists When Life Begins. The Answer Wasn't Popular. Quillette. <https://quillette.com/2019/10/16/i-asked-thousands-of-biologists-when-life-begins-the-answer-wasnt-popular/>
- Warren, M. A. (1973). On the Moral and Legal Status of Abortion. *The Monist*, 57(1), 43–61. <https://doi.org/10.5840/monist197357133>
- Kuhse, H., & Singer, P. (2013). *A companion to bioethics*. John Wiley & Sons.
- Boonin, D. (2003). *A defense of abortion*. Cambridge University Press.
- Horn, T. (2023). *Persuasive Pro Life, 2nd Ed: How to Talk about Our Culture's Toughest Issue*. Catholic Answers.